

Note, stări, zile

ANDREI PLEȘU s-a născut la 23 august 1948, în București. Absolvent al Facultății de Arte Plastice, Secția de istoria și teoria artei. Doctoratul în istoria artei la Universitatea din București, cu teza *Sentimentul naturii în cultura europeană*. Lector universitar la Academia de Arte Plastice, București (cursuri de istorie și critică a artei moderne românești) (1980–1982). Profesor universitar de filozofie a religiilor, Facultatea de Filozofie, Universitatea din București (1991–1997). Fondator și director al săptămânalului de cultură *Dilema* (1993). Fondator și președinte al Fundației „Noua Europă” și rectorul Colegiului „Noua Europă” (1994). Membru al *World Academy of Art and Science* (1997). Membru al *Académie Internationale de Philosophie de l’Art*, Geneva, Elveția (1999). Dr. phil. honoris causa al Universității „Albert Ludwig” din Freiburg im Breisgau, Germania (2000) și al Universității „Humboldt” din Berlin, Germania (2001). *Commandeur des Arts et des Lettres*, Paris, Franța (1990). *New Europe Prize for Higher Education and Research* la Berlin, acordat de *Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences*, Stanford, *Institute for Advanced Study*, Princeton, *National Humanities Center*, Research Triangle Park, North Carolina; *Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences* (NIAS), Wassenaar; *Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences* (SCASSS), Uppsala și *Wissenschaftskolleg zu Berlin* (1993). Premiul Academiei Brandenburgice de Științe din Berlin, Germania (1996). *Ordre national de la Légion d’Honneur* al Franței (în martie, în gradul de *Commandeur* și, în decembrie, în gradul de *Grand Officier*) (1999) etc.

SCRIERI: *Călătorie în lumea formelor* (eseuri de istorie și teorie a artei), Meridiane, București, 1974; *Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, Univers, București, 1980; ediții Humanitas, 1992, 2003; *Francesco Guardi*, Meridiane, București, 1981; *Ochiul și lucrurile* (eseuri), Meridiane, București, 1986; *Minima moralia (elemente pentru o etică a intervalului)*, Cartea Românească, București, 1988; ediții Humanitas, 1994, 2002, 2006, 2008 (trad.: franceză, L’Herne, Paris, 1990; germană, Deuticke, 1992; suedeză, Dualis, Ludvika, 1995, maghiară, Tinivár, Cluj, 2000; împreună cu fragmente din *Limba păsărilor*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2000; slovacă, Kalligram, Bratislava, 2001); *Jurnalul de la Tescani*, Humanitas, București, 1993, 1996, 2003, 2005, 2007 (trad.: germană, Tertium, Stuttgart, 1999; maghiară, Koinónia, Budapesta, 2000); *Limba păsărilor*, Humanitas, București, 1994; reeditare Humanitas, 1997; *Chipuri și măști ale tranziției*, Humanitas, București, 1996; *Eliten – Ost und West*, Walter de Gruyter, Berlin–New York, 2001; *Despre îngeri*, Humanitas, București, 2003; reeditare Humanitas, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008; *Obscenitatea publică*, Humanitas, București, 2004; reeditare Humanitas, 2005; *Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri*, Humanitas, București, 2006, 2007, precum și numeroase studii și articole în reviste românești și străine.

ANDREI
PLEȘU

Note, stări, zile
1968–2009

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru

Tipărit la „Monitorul Oficial“ R.A.

© HUMANITAS, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PLEȘU, ANDREI

Note, stări, zile / Andrei Pleșu. – București: Humanitas, 2010

ISBN 978-973-50-2686-8

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Cuvânt înainte

Nu sunt convins că publicarea însemnărilor de față este o idee bună. E vorba de un soi de „jurnal“, iar eu am o mulțime de rezerve cu privire la autorii de jurnal. Mă incomodează egolatria pedantă, prezentă, inevitabil, îndărătul fiecărei note. Nu cred nici în înregistrarea contabilă a meteorologiei cotidiene („Azi au fost 15 grade. Începe primăvara!“), nici în transformarea intimității proprii în spectacol planetar („Aseară am avut febră. Am luat o aspirină, dar m-am sculat obosit și cu dureri la încheieturi.“) și nici în exhibarea patetică a unor mostre de zbuțiu privat („Am văzut-o din nou pe Marilena. M-au podidit lacrimile.“). Jenant mi se pare și encomionul indirect, notat scrupulos, cu o ipocrită modestie („M-am întâlnit deunăzi cu profesorul X. de la Sorbona, care era încântat de conferința mea de-acum două săptămâni. O amabilitate, firește. Sau poate nu.“).

Admit că un jurnal poate avea o utilă dimensiune *documentară*: poate consemna împrejurări de epocă semnificative, întâlniri cu oameni interesanți, conjuncturi sufletești neobișnuite, informații de istorie politică și culturală (cu condiția depășirii oricărei anecdote minore și a oricărei afectări auto-referențiale).

O altă posibilă îndreptățire a jurnalului ar fi *excelența stilistică*. Proza unui mare scriitor este, oricând, bine-venită. Jurnalul mai poate avea și savoarea picanteriei, dacă dezvăluie „dedesubturi“, evoluții inavuabile, confesiuni nemiloase. Nu vreau deci să evacuez genul din inventarul textelor frecventabile, dar mărturisesc, sincer, că obiceiul de a te situa în centrul observațiilor și analizelor proprii probează o dilatare a personalității care nu mă ispitește. Cred, mai curând, că nu suntem fericiți și întregi decât când uităm de noi înșine.

De ce, atunci, am decis să public această carte? Pentru că îmi fac iluzia că nu *eu* sunt prezent în paginile ei. Prezent e un ins care, între 19 și 60 de ani, a traversat (și traversează încă) un episod de *Bildung*, adică de instrucție și formare. În definitiv, ceea ce ofer este istoria fragmentară a unui auto-didact. Ea poate interesa, cred, o categorie de cititori (mai ales tineri) aflați în căutarea unui drum, a unui orizont de interogație și de lectură care se alcătuieste, în fond, de la sine, prin întâlniri modelatoare, curiozități, obsesii, șanse și neșanse existențiale, candori și eschive, oportunități provocatoare, surprize și inerții. Dincolo de vremuri, mai mult sau mai puțin apăsătoare, dincolo de accidente și precarități auto-biografice, dincolo de limitele și derapajele personale, un asemenea drum *este posibil* și merită asumat. Asta e tot. Nu vreau să demonstrez, prin paginile care urmează, nimic altceva. Nu mă propun ca *model*, ci ca studiu de caz. M-aș

bucura, firește, ca cititorul să dea, din când în când, și peste vreun gând stimulator sau peste vreo formulare izbită: să cadă pe gânduri sau să se amuze. Dar rostul textului e, primordial, unul al *însoțirii* amicale, al unei sugestii de traseu spiritual *in dürftiger Zeit*, adică în vremuri de cumpănă, cum sunt, de fapt, toate vremurile. Mă expun, ca să mă alătur tinerilor (dar și celor mai puțin tineri) care se simt încă nesiguri de ei, încă tatonanți, orgolioși, dar timizi, harnici și leneși deopotrivă. Le propun, ca temă de reflecție, propriile mele ambiții, neputințe, experiențe și speranțe. Și câte ceva din lucrurile care mi-au ieșit în cale, de-a lungul a patruzeci de ani de itineranță.

Majoritatea textelor de mai jos au apărut, de-a lungul anilor, în *Dilema*. Le-am ales dintr-o sumedenie de caiete vechi, care conțin o materie cam de 5-6 ori mai amplă decât cea selectată. Pe alocuri, mi-am luat libertatea de a opera mici reajustări stilistice, stingerit de vreun abuz juvenil sau de vreo stângăcie flagrantă. Am adăugat însemnărilor propriu-zise și vreo 25 de pagini de citate din alții (vezi *Anexele*). Fie pentru că mi s-au părut spectaculos de actuale (mă refer mai cu seamă la clasicii noștri, trăitori în aceeași Românie ca și noi, cu aceleași melancolii, perplexități și exasperări), fie pentru că m-au marcat, într-un fel sau altul, prin subtilitate sau pitoresc. Suntem, neîndoielnic, și ceea ce citim.

Mulțumesc Editurii Humanitas, care m-a invitat să fiu prezent printr-o carte la aniversarea a douăzeci

Note, stări, zile

de ani de existență. Mulțumesc, de asemenea, doamnelor Lelia Ciubotariu și Alina Iordănescu, fără ajutorul prietenesc al cărora n-aș fi putut pregăti manuscrisul pentru tipar în timp util.

Andrei Pleșu
București, 5 aprilie, 2010

Note, stări, zile

1968

1 ianuarie

Mă regăsesc, nu fără vanitate, în câteva locuri din jurnalul lui Jules Renard. În umorile lui, de pildă, marcate de ciclotimie: când încântat de sine, când sigur că va rata, când bucuros să piardă timpul, când hărțuit de simțul datoriei. E spiritual și stupid, galant și gaffeur, chinuit, înspăimântat de ridicol, leneș. Reacionez, citind, la fel de ambiguu: sunt deopotrivă flatat și indispus. Un păgubos joc dublu: să trăiești și să te analizezi în același timp. Și, din cauza acestei duplicități, să le faci prost pe amândouă.

Vineri, 29 martie

Intelectualul – o veșnică adolescență a intențiilor și proiectelor. [...]. Jurnalul poate fi – și este uneori, chiar la „case mari” – un mod de a-ți da importanță, fără nici o garanție că o meriți.

*

Gauguin: „...mă voi forma din nou, departe de toți oamenii” (Descartes: mă voi forma din nou, departe de toate certitudinile).

Note, stări, zile

Miercuri, 3 aprilie

Gnoza naasenilor așezând Biblia cu capul în jos: păcatul original nu e al protopărinților, ci al Creatorului. Șarpele încearcă o primă corecție, stimulând cunoașterea, iar Iisus nu vine pentru a mântui, ci pentru a „repara” un univers eșuat. (Jérôme Carcopino, *De Pythagore aux Apôtres*). Trucul ereziilor: un sâmbure de vagă plauzibilitate...

Vineri, 5 aprilie

Treci, la miezul nopții, pe lângă o mașină parcată. Lângă ea, ca o provocare, un bolovan. Și dacă ai lua bolovanul și ai sparge geamurile mașinii? Un „act gratuit”. O crimă perfectă. Absurdul – o posibilitate mereu la îndemână, cenzurată de lașitățile bunului-simț.

Marți, 9 aprilie

Absorbit de tematică religioasă. Ca perspectivă profesională, dar și ca angajare intimă. Eventualitatea unei convertiri – din ce în ce mai probabilă.

*

Imperiala majestate a inabordabilului.

Vineri, 12 aprilie

Mâna mamei pe umăr.

Luni, 15 aprilie

M-am trezit în dezordinea în care adormisem cu o seară înainte. De jur împrejur sunt, risipite, tot felul de cărți, pe care le resimt ca pe o invazie a haosului. Lectura poate avea efectul unei progresive asfixii.

*

Șofer de autobuz la București: conduce cu șapca dată pe spate, cu o mână în șold, fluierând o sârbă.

*Sâmbătă/duminică, 20/21 aprilie,
Noaptea de Înviere*

Efectul palpabil al slujbei: oamenii devin lumânări.

21 aprilie. Prima zi de Paști

Scenă românească, pe unul din marile bulevarde ale capitalei: un bărbat cherchelit, între două vârste, recită, dinaintea unei cerșetoare bătrâne, lungi pasaje din Eminescu. Cu mâna pe inimă, deopotrivă grandilocvent și ironic, omul se dă în spectacol, încântat de propriul său aplomb. Cerșetoarea îl contemplă cu gura căscată și, din când în când, se-nchină ca de „ducă-se pe pustii”. La un moment dat, repertoriul cetățeanului glisează vertiginos spre Cincinat Pavelescu. Urmează două-trei fandoseli pe franțuzește, pentru ca, în final, omul să treacă la muzică; cântă cu antren un *twist* la modă și o invită pe cerșetoare

Note, stări, zile

la dans. Cerșetoarea consimte. Se adună lume. În buna dispoziție generală, cei doi execută un număr chaplinian, cu delicioase virtuozități de detaliu. Chefliul schimbă ritmul. Trece la tango. Se dansează „la sentiment“, se încearcă piruete riscante, se cultivă, parodic, privirea galeșă și „figurile“ șugubețe. Veselia asistenței e paroxistică. „Hristos a înviat!“ „Adevărat a-nviat!“

Miercuri, 8 mai

Să nu mergi niciodată decât până unde mai poți fi însoțit.

*

Toate compromisurile mele au o singură motivație: politețea.

18 mai

Mi se pare că niciodată nu-i mințim mai mult pe cei din jur – și pe noi înșine – ca atunci când plângem. Sursa lacrimilor nu e cea care se vede, cea care pare să le fi provocat. Plânsul e întotdeauna recapitulativ, sintetic: rezumat lichid al unei înfrângerii universale.

Duminică, 26 mai

Demnitatea – singurul criteriu. Ordinea – singura metodă.

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Note, stări, zile	9
Texte comentate	225
Anexe	233
Recitiri. Mică antologie pentru vremuri de tranziție	235
Recitiri răzlețe	255